

PIĘKNO POŁOŻENIA . Wywodzący się ze środowiska kanoników regularnych w Paryżu filozof i estetyk Hugon (1096-1141) twierdził, iż ... "piękno stworzeń leży w czterech rzeczach: w położeniu (situs), w ruchu (motus), w wyglądzie (Species) i w jakości (qualitas)" Położenie przestrzenne Hugon określał jako porządek lub układ rzeczy, obejmując nim zarówno układ części jednej rzeczy, który nazywał kompozycją, jak wzajemny układ wielu rzeczy czyli dyspozycję. Możliwość przypuszczać, że w układzie przestrzennym widzieć on będzie jedynie piękno czysto zmysłowe i formalne, ale nawet o nim średniowieczny myśliciel sądził, że jest wyrazem piękna duchowego (Tatarkiewicz 1960.II).

Nawet pobieżna ocena estetycznych wartości krajobrazowych, jakie towarzyszą dotąd ogromnej większości założeń klasztornych, pozwala mniemać, iż stanowiły one ważki czynnik lokalizacyjny. Ocena piękna krajobrazu obejmowała nie tylko estetyczne wartości najbliższego otoczenia i ukształtowania jego elementów, ale przede wszystkim - jak się wydaje - sprawy rozległego i pięknego widoku:

"Colles et montes Benedictus amavit et arces
Coelo surgentes, ex quam vertice lata
Prospectus petitur;" (Enckl.Kość.1877)

Istotnie piękne i rozległe widoki rozpościerają się z przed kościołów i głównych wejść do klasztorów benedyktyńskich: w Tyńcu-na dolinę Wisły, Pogórze i Beskid, w Mogilnie-na jezioro i przeciwległy brzeg z kaplicą św. Leonarda, z Łysej Góry - na sąsiednie pasmo Jeleniowskie Górę Chełmową, Nową Słupię i sfalowane horyzonty Wyżyny Małopolskiej.

Tym rozległym i panoramicznym widokom, jakie towarzyszyły niektórym siedzibom zakonu św. Benedykta przeciwstawiają się bardziej kameralne i zwarte krajobrazy dolin, w jakich usadowiali się zazwyczaj cystersi:

(amavit) "Valles silvestribus undique cinctas
Arboribus divus Bernardus amoenaque prata ((ibid)

Okolone lasami pola, porośnięte łęgami nadrzeczne łąki i pastwiska stanowią i dziś jeszcze główny motyw krajobrazów Sulejowa, Łądu, Lub

4

of problems, the existence of which
(phenomena)
cannot be explained ^{simply} purely by
utilitarian or purely economic
reasons. And we can mention here
a's ~~characteristical~~ ^{typical} examples, such
elements - or groups of elements,
which were planted in the landscape
by the man; and it was done
on purpose, on emotional or
esthetic ground; commonly expressed
~~capable~~ ^{as to} "to embellish the
landscape." The means used
to form these esthetic elements
are ~~some~~ natural ~~factors~~: the
^{soil} ground, water, plants, or artifi-
cial: architecture, sculpture,
& colour. Of course, both kinds
of expression can be, and are,
used, made use of.

take the

I suppose that I can ^{take the} risk
to say, that the problems of the
esthetics of the landscape, and
the tendency of ^{the} conservation of
its existing values or of creating
new ones - are problems ~~xxx~~ ~~xxx~~ ~~xxx~~

TC-OK-55-46

biaża, jak również nadjeziernych okolic Kołbacza, Żarnowca, Bierzwnika
i innych siedzib cysterskich.

2

cape - its morphology, water-system
and flora - suffered important
alteration, and ~~had~~ were made
subservient to practical exigen-
cies.

2. In the cultured landscape - excepting
the ^{zones} ~~areas~~ ~~deserted~~ devastated
by the spoliatory ^{economical} treatment of
the last decades - there are
important areas still subsist,
that can ^{be} denominated by the
current term of "picturesque"
or simply "beautiful".

There esthetical values of such
a landscape depend mainly
on these practical elements.

X Which ~~exate~~ rouse our ^{sensitivity} sense
of order, harmony and judicious
pattern. We shall name here:
correct and rational forms
of agriculture and breeding;
good water-system (regulation
and dams); ^{retention} exploitation of

X